

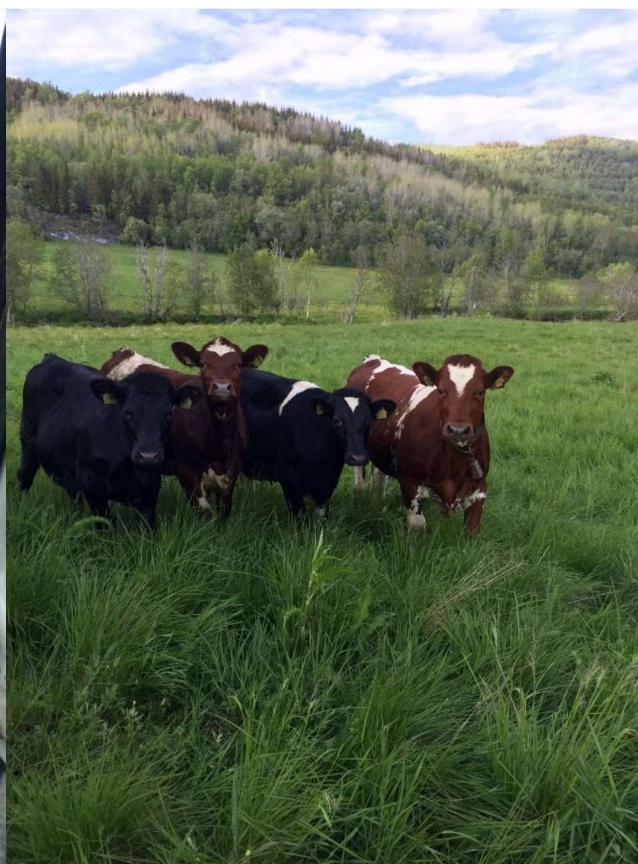
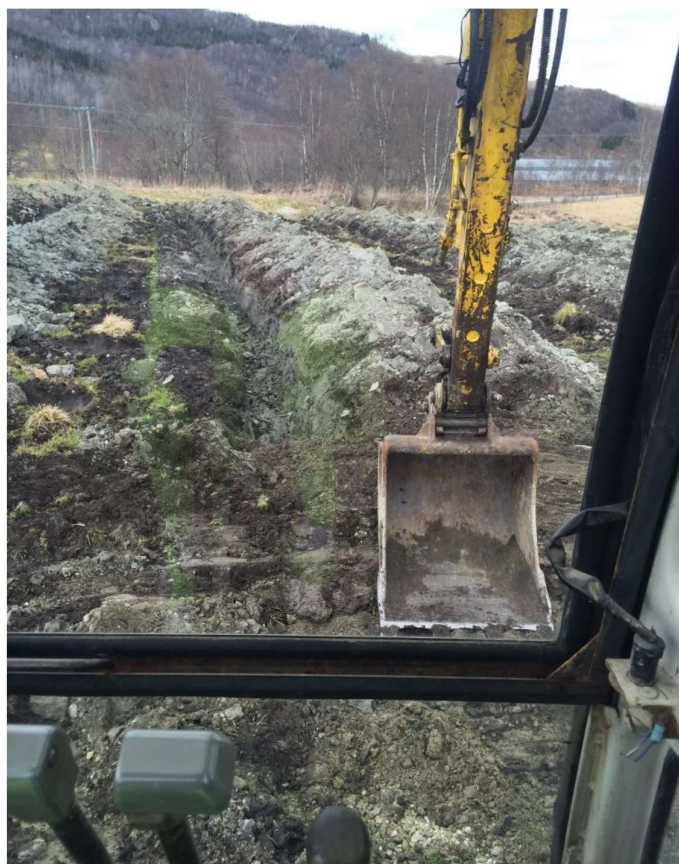
TILTAKSSTRATEGI 2020-2023 SPESIELLE MILJØTILTAK I LANDBRUKET (SMIL)

**NARVIK
KOMMUNE**

TILTAKSSTRATEGI FOR SPESIELLE MILJØTILTAK I LANDBRUKET 2020-2023

1. BAKGRUNN OG PROSESS
2. MILJØUTFORDRINGER OG MÅLSETTINGER
3. PRIORITERINGER OG TILSKUDDSBEHOV
4. RETNINGSLINJER FOR SØKNADSBEHANDLING

Alle foto Marte L. Sørslett

1. BAKGRUNN OG PROSESS

Bakgrunnen for utarbeiding av tiltaksstrategien er nedfelt i St. melding.19 (2001-2002) «*Nye oppgaver for lokaldemokratiet - regionalt og lokalt nivå*». Her vedtok Stortinget at en rekke oppgaver innen landbruksforvaltningen ble overført til kommunene. Overføringen gjelder saker som krever lokalpolitisk skjønn, blant annet vedtaksmyndighet for de spesielle miljøvirkemidlene.

«*Tiltaksstrategi for miljøtiltak i jordbruket 2021-2023 Narvik kommune*» erstatter den delen som omhandler miljøtiltak i landbruket i «*Tiltaksstrategi for jord- og skogbruk for Ofoten (Tjeldsund, Evenes, Narvik og Ballangen)*» (som har vært gjeldende til og med 2020).

Tiltaksstrategien er retningsgivende for kommunens forvaltning av tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL). Formålet er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket, utover det som kan forventes gjennom vanlig jordbruksdrift.

Ved utarbeidelse av tidligere tiltaksstrategier har faglagene deltatt, men pga. etablering av ny felles kommune og covid-19 i 2020 og 2021 så har ikke kommunen fått disse partene involvert som planlagt. Derfor er ikke planen vedtatt og den er å se på som en midlertidig plan for å kunne motta tilskudd for 2021 fra Statsforvalteren.

Føringer for bruken av SMIL-midler bygger på [Nasjonalt miljøprogram 2019-2022](#). Programmet skal bidra til å imøtekomme og nå internasjonale og nasjonale klima- og miljømål. Nasjonalt miljøprogram er inndelt i åtte miljøfaglige tema der jordbruket har et sektoransvar: Kulturlandskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, tilgjengelighet og friluftsverdier, avrenning til vann, plantevernmidler, utslipp til luft og økologisk jordbruk. For hvert mål er det utformet mål som viser ønsket tilstand eller utvikling.

[Regionalt miljøprogram for Nordland 2019-2022](#), vedtatt av Fylkesmannen i Nordland, gir også føringer for de lokale tiltaksstrategiene med oversikt over mål, virkemidler og satsningsområder i perioden.

Hovedmålet er å:

«*Bidra til å redusere klimautslipp og forurensing fra jordbruket, og sikre at biologiske, landskapsmessige og kulturhistoriske verdier i jordbrukets kulturlandskap ivaretas. Dette skal skje samtidig med at det legges til rette for økt matproduksjon basert på en bærekraftig utnyttelse av gårdens ressurser.*»

Programmålene i RMP Nordland er:

1. Landskapet og kulturminnene	Hindre gjengroing av prioriterte kulturlandskap og ivareta viktige kulturminner
2. Artene	Motvirke tap av biologisk mangfold
3. Vannet	Unngå forurensning av vann og vassdrag
4. Klimaet	Redusere jordbrukets negative påvirkning på det globale klimaet
5. Gårdens ressurser	Bidra til bærekraftig jordbruksproduksjon basert på inn- og utmarksressursene og til etablering av tilleggsnæringer basert på lokale ressurser

De lokale strategiene og bruken av SMIL-midlene skal støtte opp om prioriteringene som er gitt i regionalt miljøprogram, og skal om mulig sees i sammenheng med miljøtilskudd, slik at investeringene kan ivaretas gjennom årlig skjøtsel og tilskudd. Miljøutfordringer i kommunen skal beskrives og kommunen må ut i fra det prioritere tiltak med best mulig miljøeffekt.

Eksempler på lokale utfordringer som er viktig å målrette SMIL-ordningen mot er: Gjengroingsarealer, avrenning og næringstap til elver og vassdrag, typiske kulturminner og klimagassutslipp, for eks. mangelfulle hydrotekniske anlegg eller gasstap fra åpne gjødselkummer.

2. MILJØUTFORDRINGER OG MÅLSETTINGER

Narvik har ifølge NIBIOs arealbarometer 24 533 dekar jordbruksareal, herav 19 890 dekar fulldyrka jord, 848 dekar overflatedyrka jord og 3795 dekar innmarksbeite, dette utgjør til sammen 0,7% av kommunens landareal. Det er produksjon av melk, kjøtt av storfe, småfe og svin, potet og litt gulrot.

Forurensning

Avrenning av jordpartikler og plantenæringsstoffer fra jordbruksarealer utgjør en fare for forurensning og kan føre til dårlig vannkvalitet i vassdrag/innsjøer. Tapet av jord ved erosjon kan være stort, og vann finner veien til vassdragene gjennom jorda eller som overflatevann.

Med bakgrunn i aktiv satsing på renere vassdrag vil utfordringen for jordbruket være å arbeide for å redusere/hindre erosjon og utvasking av næringsstoffer fra jordbruket. Utfordringen er å beholde jordpartikler og næringsstoffer på jorden, og unngå at de havner i vassdragene.

Ofoten har en regional vannforvaltningsplan med miljømål og tilhørende tiltaksprogram. Ett miljømål er at alle landbrukspåvirkede vannforekomster skal oppnå målet om «god tilstand» jf. nasjonale føringer. I vassdrag hvor iverksatte tiltak ikke er tilstrekkelige til at miljømålet «god tilstand» nås, innføres mer forpliktende krav. I kommunen er det flere vassdrag som er påvirket av avrenning fra jordbruket. Vannprøvetaking er i 2020 igangsatt i Balsnesvassdraget, og i Børselvassdraget er det tatt vannprøver over mange år, dette for å kartlegge miljøtilstanden. Disse to vassdragene inngår nå i ordninga med miljøtilskudd der det gis tilskudd til bonden dersom randsonen mot elva ikke blir gjødslet.

Grøftebehovet i kommunen er stort. Dårlig drenert jord bidrar til utslipp av klimagasser. Istandsetting av hydrotekniske løsninger i forbindelse med grøfteanlegg er ofte en forutsetning for å få økt aktivitet på grøfting av jord. Slike tiltak er krevende med tanke på kostnader. En av målsettingene med SMIL-tilskudd er å motivere til tiltak som hindrer erosjon og næringstap. Med endrede rammebetingelser og ny kunnskap må ulike tiltak vurderes i en større sammenheng når f.eks. gamle bekkelukkinger skal rehabiliteres. Med en målsetning om bedre kapasitet, størst mulig renseeffekt og styrking av biologisk mangfold kan det utover å øke rørdimensjon med effektive inntakskummer, også vurderes åpen kanal, gjerne med vegetasjonssone i tillegg.

Mål og tiltak for redusert forurensning til vann og luft:

- Beholde jorda på jordet og redusere tilførselen av næringsstoffer og partikler til vassdrag og innsjøer. Optimal gjødsling, riktig bruk av husdyr- og annen organisk gjødsel.
- God jordstruktur for å hindre klimagassutslipp gjennom opprusting av hydrotekniske anlegg, grøfting og tiltak for å hindre jordpakking.
- Bygging av fangdammer og etablere lebelter, grøntstrukturer og kantsoner.

Kulturlandskap

Utviklinga i jordbruket har ført til at mange gårdsbruk har blitt lagt ned. Mange av de som driver gårdsbruk i dag høster jordbruksareal langt unna sitt driftssenter og en stor andel fulldyrka jord høstes som leiejord. Opphør av beiting vil på sikt føre til tap av biologisk mangfold pga. gjengroing, og bygninger som har vært knyttet til drifta på gården forfaller eller blir tatt i bruk til anna formål. I bygdene Vassdalen, Virak og Efjorden er det for tiden ikke gårdsbruk med selvstendig drift, men mye av den fulldyrka jord høstes som leiejord. På disse stedene er det verken beitedyr på inn- eller utmark.

Naturtypekartleggingen gir et godt grunnlag for å prioritere områder for tiltak for å opprettholde biologisk mangfold, og Narvik kommune har for perioden 2021-2023 valgt ut lokalt verdifulle kulturlandskap fra naturtypekartlegginga som gjør at bonden som høster (beiter eller slår) kan søke om ekstra tilskudd til dette gjennom ordninga med miljøtilskudd. Områder som er valgt ut er Kongsbakk, Lengenes, Virak og Henrikhaugen, og det er kun valgt ut områder der det er aktiv jordbruksdrift.

Mål og tiltak for å opprettholde og ivareta kulturlandskap og kulturmiljøer:

- Opprettholde aktiv drift av landbruksarealene og ivareta verneverdige bygninger.
- Bevare landskapets særpreg og kulturhistoriske perspektiv.
- Opprettholde biologisk mangfold blant annet gjennom beiting.
- Legge til rette for ferdsel i kulturlandskapet.

3. PRIORITERINGER OG TILSKUDDSSATSER

Søknader behandles og tildeles etter følgende prioriteringer:

Prioritering	Type tiltak	Maksimal tilskuddssats
Planlegging og tilretteleggingsprosjekter	Ivareta natur- og kulturminneverdiene eller bidra til å hindre eller redusere forurensing eller risiko for forurensing fra jordbruket	100%
Prioriterte tiltak knyttet til «Vannet» og «Klima»	Utbedring/oppgradering av hydrotekniske tiltak, herunder graving av åpne kanaler til erstatning for lukka avløp	70%
	Etablering av fangdammer og lebelter/grøntstruktur	70%
	Bygge tak på gjødselkummer	70%
	Særskilte bygningsmessige tiltak i eller i tilknytning til eksisterende driftsbygning eller driftsopplegg (for eksempel avrenning fra rundballer).	70%
Prioriterte tiltak knyttet til	Øke beitebruk på innmark og nær utmark ved rydding av gammel kulturmark og	70%

«Landskap og kulturminner»	gjerding. Fjerning av gammelt gjerde.	
	Rydde kratt og skog slik at kulturminner og kulturmiljø blir synlige og kan skjøttes gjennom beiting eller slått	70%
	Restaurere verneverdige bygninger og andre kulturminner.	70%
	Øke tilgjengelighet og tilrettelegging for allmenheten i kulturlandskapet	70%
Prioriterte tiltak knyttet til «Artene»	Kartlegge artsrike kulturmarker	100%

4. RETNINGSLINJER FOR SAKSBEHANDLING

- Hvem kan søke
- Hvordan søke
- Søknadsbehandling
- Arbeidsfrist
- Krav til regnskap og rapportering

For å få innvilget tilskudd er det vilkår om at tiltaket skal gjennomføres på en landbrukseiendom, og det må foregå en tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på landbrukseiendommen. Eiere som ikke selv driver arealene kan søke om tilskudd dersom det drives tilskuddsberettiget jordbruksproduksjon på eiendommen. Det er ikke krav at søker må ha foretak. Den som leier det tilskuddsberettigede arealet kan også søke om tilskudd dersom han har godkjenning fra eier. Søknader fra søkere som er berettiget produksjonstilskudd vil bli prioritert.

Søknad skal sendes inn digitalt med innlogging via ID-porten/Altinn.

Kommunen behandler søknaden og gjør vedtak, og utbetaler tilskudd via den elektroniske saksbehandlertønsningen Agros. Alle brev som gjelder søknaden vil bli sendt til søkerens innboks i Altinn.

Tiltak skal være ferdigstilt senest tre år etter innvilgningsdato, men kan også være kortere avhengig av type prosjekt. Kommunen kan forlenge fristen med inntil to år, slik at samlet arbeidsfrist blir fem år.

Når prosjektet eller tiltaket er gjennomført, skal det sendes inn dokumentasjon på at det er gjennomført i henhold til vilkår gitt i vedtaksbrev. Innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker og når prosjektet eller tiltaket har fått godkjent sluttregnskapet. Det kan likevel foretas utbetalinger på bakgrunn av godkjent dokumentasjon etter hvert som deler av prosjektet eller tiltaket utføres. Minst 25% av tilskuddet holdes tilbake inntil arbeidet er fullført og sluttregnskapet er godkjent. Kommunen vil gjennomføre befaringsbesøk av alle gjennomførte SMIL-tiltak i felt.

Øvrige bestemmelser om hvem som kan få tilskudd og hvilke tiltak som er berettiget tilskudd, samt om hvilke vilkår som må være oppfylt, finnes i [forskrift om spesielle miljøtiltak i jordbruket](#).

Dersom søknaden gjelder fellestiltak, eller planleggings- og tilretteleggingsprosjekter med flere aktører, må én deltager stå som ansvarlig søker og sende søknaden på vegne av alle deltagerne, basert på skriftlig fullmakt.

Det innvilges ikke tilskudd til tiltak som allerede er påbegynt eller sluttført. Søknader der det er søkere som har flere uferdige SMIL-prosjekter vil bli prioritert lavere enn tilsvarende søknader fra andre søkere.

Søknadsfrist: 15. april

Innvilget tilskudd utbetales etter skriftlig anmodning fra tilskuddsmottaker og når prosjektet eller tiltaket har fått godkjent sluttregnskapet. Det kan også foretas delutbetalinger etter hvert som tiltaket eller prosjektet utføres dersom samlet tilskudd er på mer enn 10.000,-. Minimum 25% av tilskuddet holdes tilbake til arbeidet er fullført og sluttregnskap er godkjent.